

NÁPOLYI JOHANNA.

— HARMADIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

VIII.

Nagy Lajos kivonulása Nápolyból. — Zavarok a nápolyi királyságban.

Nagy Lajosnak hirtelen távozása Nápolyból igen leverő hatást gyakorolt ottani barátaira, míg a Johanna-pártiak nem késtek követeket meneszteni Provenceba, hogy Johannát s férjét visszatérésre bírják.

Johanna nagy örömmel fogadta a nápolyi küldöttséget s miután nápolyi híveinek összegyűjtése s fogadtatásának előkészítése céljából egyik legbuzgóbb emberét, a florenczi Acciajuoli Miklóst, előre küldé, néhány hét múlva maga is, férjével s kíséretével együtt, egy genuai hajón útra kelt Nápoly felé, hol 1348. augusztus 31-én szállott partra s hol Acciajuoli a magyar hadseregből átpártolt Werner 1500 német lovasával fogadta.

IX.

Nagy Lajos második nápolyi hadjárata.

Lajos távozta után a magyar-német hadseregben igen laza fegyelem uralkodott, s csak a Miczbán alatt Calabriában egyesült csapatok tartottak némi rendet. A nápolyi várakban maradt német helyőrségek, minden külsegélytől elzárva, egymás után megadták magukat. De már Lucera, mely magyar őrséggel vala ellátva, kemény ellenállást fejtett ki az áruló Werner alatt összpontosult nápolyi sereg heves támadásai ellenében, míg Wolfhard Konrád Toscanában s Romagnában szétszórt csapatjait összeszedvén, a szorongatott várórség segítségére sietett s a nápolyi sereget az ostrom feladására kényszerítette. Nemsokára Wernert is ott találjuk ismét a magyar zászló alatt, s a Wolfhard által

összpontosított hadsereg újból fenyegető állást foglalt el a nápolyiakkal szemben.¹⁾

Az olasz fejedelmektől Johanna hasztalanul sürgetett segílyt; Tarantói Lajos élénk levelezésben állott a florenczi köztársasággal, mely üres szavakkal tartotta. Érdekesekek e levelei, melyek egynémelyikében — mint 1348. decz. 1-i levelében, álhireket is kohol állítólagos győzelmeiről, sőt Miczbán elfogatásáról is.²⁾ 1349. január 16-ki levelében pedig azt állítja, hogy Lajos király távozta után Miczbán is készült hadaival együtt elhagyni az országot, de a németek útját állották, sőt két fiával együtt tuszúl tartják, míg 50,000 forintnyi hátralékos zsoldjukat meg nem kapják. Majd jelenti, hogy a magyarok már Foggiáig jöttek, de nem mernek előbbre nyomulni, s ő csak a florenczi segíly megérkeztét várja, hogy őket megtámadhassa. A florenczi segíly azonban elmaradt s Johanna, kinek helyzete mind válságosabbá vált, ismét VI. Kelemen pápához folyamodott segílyért, ki a vész pillanatnyi elhárítása céljából Ceccano bibornokot küldé Nápolyba, hogy Wolfhard Konráddal fegyverszünet megkötése végett tárgyalásokba bocsátkozzék. E tárgyalások azonban nem vezetvén célra, Tarantói Lajos egyenesen Miczbánnal, a magyar hadak fővezérével lépett alkudozásokra, s végre sikerült 5 hónapi fegyverszünetet kieszközölnie, mely 1349. július 30-án kötött meg. E szerződés értelmében Tarantói Lajos kötelezi magát 50,000 arany lefizetésére, zálogul Aversa, Acerra, Teano s Capua várait engedvén át a magyaroknak, kik viszont kötelezték magukat az általuk elfoglalt várakból kivonulni s azokat a fegyverszünet tartamára a pápai biztosnak átszolgáltatni. Ez egyezségnek azonban vajmi csekély eredménye lőn. A magyarok a sarcz átvétele után kivonultak ugyan a várakból, de a németek, a kalandor Wernerén kívül, ki Bolognába távozott³⁾, ott maradtak s tovább is rakonczátlankodtak s raboltak korlátlanul. A zavarok tehát nőttön nőttek s az elégedetlenség a nép minden osztályában mind magasabb fokra hágott. A főurak végre elvesztvén minden bizalmukat, hogy Johanna s férje képesek legyenek helyreállítani a rendet az országban, s nem bizván többé a pápa ígéreteiben s az olasz fejedelmek részé-

¹⁾ Érdekes, hogy ezen csatározások alkalmából a pápa jónak látta figyelmeztetni Johannát, hogy a netán fogságba ejtendő magyarokkal tiszteességesen bánjék, nehogy e miatt is újabb bonyodalmak támadjanak (* . . . Hungaros si quos capi contigerit, illesos ab offensa qualibet conservari . . .) Camera.

²⁾ U. o. II. 327—328.

³⁾ Wernert *Signore della grande Compagnia, nemico di Dio senza pietà e misericordia* néven említik a nápolyi krónikások.

ről általa kilátásba helyezett segélyben, elhatározták követséget meneszteni Nagy Lajoshoz, fölkérvén őt, hogy jöjjön el személyesen rendet csinálni a fejtetlen országban. E követség 1350. ápril hóban meg is indult Magyarországra; de Nagy Lajos e meghívásnak csak egy év múlva tehetett eleget. 1351. ápril havában indult meg ugyanis Budáról s ugyane hó 18-án Zengben hajóra szállt, s indulásáról a velencei signoriát is értesíté, kifejezván azon reményét, hogy a köztársaság távolléte alatt sértetlenül fogja megtartani a fegyverszünetet.¹⁾ Május 4-én Manfredoniában kötött ki, honnét 14,000 lovasból s 12,000 gyalogosból állott hadseregével Barletta felé tartott. Rövid idő alatt elfoglalta Lucerát, Barit, Bitontót, Tranit, Canosát, Spinazolit, Biscegliet, Ascolit s több más apróbb várat. A főurak mindenütt nagy számmal siettek hódolására. Salerno s Amalfi önként megnyiták előtte kapuikat, ugyszintén Nocera, Maddaloni s több kisebb campaniai város. Nem úgy Aversa, melyet ostrom alá kellett venni s hol Nagy Lajos maga is nyilveszszó által megsebesítettett. De Aversa sem fejtett ki hosszabb ellenállást s néhány erős támadás után megadta magát.

Nápolyig immár mi sem állott útjában a győztes királynak s néhány nap múlva bizonyára meg is tartja diadalmas bevonulását a székvárosba, ha VI. Kelemen pápának nem sikerül őt bármily föltétel előzetes elfogadásával újabb béketárgyalásokra bírni.

A Nagy Lajos s Johanna közt a pápa közvetítésével megkötött békeszerződést, valamint egyáltalában a nápolyi hadjárat részleteit illetőleg utalom az olvasót Pór Antal t. tagtársunk »Nagy Lajos élete« czimű kitűnő monographiájára, itt csak azt jegyezvén meg, hogy a békekötés után Nagy Lajos hadai még jó ideig ott maradtak a nápolyi királyságban, és 1352. januárban a pápa újabb tárgyalásokat indított meg a magyarok által elfoglalt váraknak a pápai biztos kezeibe való átadása végett. Nagy Lajos e várak átadását elrendelő parancsát csak 1352. októberben adta ki.²⁾

Wolfhard Konrád németjei azonban még 1355-ben is ott voltak, sőt Lucera várába visszavonulva, ott a császári lobogót tűzték ki. Végre is a nápolyi kormány kénytelen volt velök szerződésre lépni, melynél fogva 35,000 forint lefizetése után végkép kivonultak az országból.

A visegrádi várban fogva tartott nápolyi hercegek ekkor

¹⁾ U. o. II. 380.

²⁾ A pápai biztos De Sancto Martiale Péter 1353-ban érkezett Nápolyba a várak átvétele végett. (U. o. II. 441.)

szintén szabadon bocsáttattak. Ezek egyike, Durazzói Róbert, az Aversában kivégeztetett Lajos fia, atyja halálát megboszulni óhajtván, mindjárt hazaérkezte után párbajra hívta ki Lajos királyt, mi a nápolyi udvarnál rendkívüli ijedelmet okozott. Tarantói Lajos keményen megdorgálta rokonát, Nagy Lajoshoz pedig bocsánatkérő levelet intézett.

X.

Durazzói Lajos lázadása s halála. — Fia Durazzói Károly. — Szabad magyar csapatok Nápolyban. — Tarantói Lajos halála. — Johanna harmadik s negyedik házassága. — Belviszályok.

Nagy zavarokat okozott Nápolyban Durazzói Lajos (Kis Károly atyja) lázadása is. Ez a nápolyi menekültekből s a Nagy Lajos seregéből hátramaradt kóbor bandákból sereget gyűjtván, Apuliában a Monte Gragnanón erős állást foglalt el, itt akarván bevárni Nagy Lajost, kihez több rendbeli meghívó levelet intézett. De e levelek Johanna kezeibe kerültek, ki is sietett azokat a pápának Avignonba elküldeni. A pápa közbenjárásának sikerült kiengesztelni Durazzói Lajost Johannával. Ez azonban kevéssel a béke megkötése után börtönbe vettette a lázadó herceget, ki rövid idő múlva, állítólag mérgezés következtében, a börtönben meg is halt.

Kis fiát Károlyt, a későbbi II. Károly magyar királyt, ki a krónikások szerint a Gargano hegyen levő sz. Mihályról nevezett templomban a sipontoi érsek által tömör arany medenczében lett megkeresztelve, Johanna magához fogadta s nevelőül a cornacchio püspököt rendelé mellé.¹⁾

Durazzói Lajos leveretése s halála azonban még nem vetett véget a belzavaroknak. A német bandák még folyton garázdálkodtak az országban, hol az egyik, hol a másik lázongó főúr zsoldjába állván. Voltak még magyar hadsapatok is, nemcsak a nápolyi királyságban, de Olaszország egyéb tartományaiban is. Ezek azonban mint különálló csapatok, egyes fejedelmek szolgálatában, éppen a német rablók ellen tettek hadiszolgálatot, mint az a florencei levéltárban őrizett több érdekes s általam már más helyütt ismertetett oklevélből kiderül.²⁾ Különösen kitűnt a *magna societas hungarorum*, mely a soproni Athinai

¹⁾ Később Nagy Lajos magához kívánta a gyermeket, s Johanna 1365. nyarán az akkor 13 éves Károlyt el is küldte Budára, hol további neveltetését nyeré.

²⁾ U. o. II. 571—578., 639—641.

János fia Miklós¹⁾ vezérlete alatt állott, s melylyel Johanna 1361-ben formális szerződést kötött, a nápolyi királyságban dúló brigantaggio elfojtása céljából. E csapatban azonban, nemsokára a táborban levő toszkánai katonák gyalázatos szétfutása miatt, egyenetlenségek támadtak, s Johannának csak nagy nehezen sikerült a magyarokat további megmaradásra bírni.²⁾ 1362. őszén Johanna a provenczebeli rablók ellen is e csapatot rendelé ki,³⁾ s annak számára a florenczi signoriától szabad átvonulást kérvén, az illető oklevélben a magyar vezér így jeleztetik: *Comes Nicolaus generalis capitaneus felicis nostri exercitus Hungarorum*.⁴⁾

Kevéssel Durazzói Lajos halála után, 1362. áprilban, meghalt Tarantói Lajos, 42 éves korában, üres kincstárt s végtelen zavarokat hagyván örököül a második özvegyiségre jutott Johannának.⁵⁾

Az özvegy királynőnek, ki ekkor 36 éves vala, de kit a krónikások Európa legszebb fejedelemnőjének mondanak, számos kérője akadt, ezek közt maga a francia király is. A pápa azonban ellenezvén e házasságot, a francia király másodszülött fia, Tours-i Fülöp számára kérte meg Johanna kezét. Ezt meg Johanna utasította vissza, ürügyül használván tett fogadását: soha többé rokonnal egybe nem kelni, az ily házasság magtalan volta miatt. Kezéért versenyeztek a milanoi Viscontiak is, de Johanna ekkor már egy délczeg ifjura, Aragoniai Jakab majorkai király hasonnevű fiára vetette szemeit, kivel alig néhány hónappal Tarantói Lajos halála után, 1362. december 14 én, egybe is kelt. Ez a házasság sem hozta meg a boldogságot Johannának, ki előbbi házassága keserű tapasztalásain okulván, vonakodott megadni Majorkai Károlynak a királyi címet s hatalmat, minek hosszas perpatvar s végre teljes szakadás lőn következménye. Majorkai Jakab csakhamar visszatért Spanyolországba, hol atyja táborában harczolt s 1375-ben meghalt.

Az ekkor ötven éves Johannának most már nem igen akadtak kérői. Kis idő múlva azonban talált ő magának negyedik férjet is Braunschweigi Otto személyében, kivel 1376. márczius 25-én kelt egybe.

¹⁾ Az Athinai család az Aba nemzetségből vette eredetét s nevét a körösmegyei Athina váráról kölcsönzé.

²⁾ U. o. II. 584—586.

³⁾ U. o. II. 589.

⁴⁾ U. o. II. 590—591.

⁵⁾ Villani szerint: *povera d'havere et di consiglio e non ubbidita da suoi regnicoli, impotente di gente d'arme, male destra a poter reggere il suo reame.*

E házasság Olaszországban általános felháborodást szült. A florenczi signoria méltatlankodva ír róla Nagy Lajos királynak 1376. ápr. 2-ki kelettel, kiemelvén annak káros voltát, hogy az anjoui dinastia nemes vére német vérrrel vegyüljön egybe, s gyalázatosnak mondván, hogy Johanna egy oly embert ültet maga mellé a nápolyi trónra, ki csak nemrég zsoldos lovag volt s kit bármely közép származású olasz hölgy sem fogadna el házastársul.¹⁾

Nagy visszatetszéssel fogadtatott e házasság Franciaországban is; s ez időből keltezték ama nagyfontosságú diplomáciai tárgyalások V. Károly francia király s Nagy Lajos közt, melyeknek a két király gyermekeinek összeházasítása s a nápolyi trónnak Nagy Lajos s törvényes örökösei számára való visszaszerzése céljából kötött szövetségi szerződések képezték tárgyát, s melyeket több évvel ezelőtt a Történelmi Társaság ismertetett.

A nápolyi királyságban pedig, hol a németek hosszú évi garázdálkodásai engesztelhetetlen gyűlölettel tölték el a népet, Braunschweigi Ottó bejövetele újabb zavaroknak s viszályoknak lőn előidézője.

Johanna ugyanis harmadik férje halála után a Nagy Lajos szolgálatában állott Durazzói Károlyt, kit már előzőleg az ugyancsak durazzói származású Margittal házasított össze s ki házassága első éveit a nápolyi udvarnál tölté, jelölé ki örököséül. A nép tehát azon biztos reményben volt, hogy Johanna halála után férfi kezekbe kerülend a kormány gyepölője. Most azonban attól kellett tartania, hogy Branschweigi Ottóval ismét a német uralom fog lábra kapni Nápolyban. Az elégtelenség általánossá lőn, sőt sok helyütt nyílt lázadásba tört ki.

XI.

Az egyházi szakadás. — VI. Orbán pápa s VII. Kelemen ellenpápa.

Tudvalevőleg a pápai székhely V. Kelemen pápa idejétől fogva 72 éven át Avignonba volt áttéve; 1377-ben XI. Gergely pápa újból visszahelyezte a székhelyet Rómába, hol rövid idő múlva meg is halt. A rómaiak, kik a pápaság távolléte alatt jelentékeny anyagi károkat szenvedtek, most mindenkép azon fáradoztak, hogy római, vagy legalább is olasz főpap választásuk a pápai székre, mire azonban igen kevés kilátásuk volt, miután a conclavéban egyesült 16 bibornok közt csak 4 olasz, a többi pedig mind francia volt. A római nép tehát erőszakhoz

¹⁾ U. o. II. 121 – 122.

folyamodott s fegyvert ragadva halállal fenyegette a conclave tagjait, ha olasz pápát nem választanak. A bíbornokok, engedve a kényszernek, megválasztották ugyan a nápolyi születésű Prignano Bertalan barii érseket, ki VI. Orbán nevet vett fel; de a francia bíbornokok egyidejűleg a francia királyhoz s a többi keresztény fejedelmekhez intézett levelekben a kirőszakolt választást semmisnek nyilvánították, maguk pedig a nyári hőség ürügye alatt egyenkint távozva Rómából, Avignonba menekültek.

VI. Orbán pápa teljes erélylyel ragadta magához a pápai hatalmat, s míg egyrésről az egyházi tekintély helyreállítása s a bíbornokok laza erkölcsének megfékezése céljából gyökeres reformok életbeléptetésén fáradozott, másrészt a pápai főnathóság alatt álló nápolyi királyság iránt is a legélénkebben érdeklődött, annál inkább, mert személyes tapasztalatai után ismervén ama szerencsétlen országnak Johanna uralkodása alatt mind mélyebbre sülyedő erkölcsi viszonyait, a nemesi rend féktelenségét s az általános romlottságot, a végromlásnak csak úgy vélé elejét vehetni, ha az ország kormányát az illetéktelen nő kezekből kiragadva, erős férfikezekbe, a nagy magyar király vezetése alatt immár kitünő hadvezérré fejlődött Durazzói Károly kezeibe juttatja.

VI. Orbán pápa, a nápolyi történészek állítása szerint, mindjárt trónraléptekor meghívta Durazzói Károlyt a nápolyi trónra, ki azonban, részint mert a velencei hadjáratban volt elfoglalva, részint bizonyos hálaérzetből Johanna iránt, ki őt annyi jótéteménnyel elhalmozá, s kinek udvarán neje s gyermekei is tartózkodtak, a meghívást visszautasította.

Johanna, kinek e tervek valahogy tudomására jutottak, azokat csakis VI. Orbán pápa detronizálása által vélte meghiúsíthatni, s e célból összeköttetésbe lépett az Avignonban tartózkodó francia szakadár-bíbornokokkal. Braunschweigi Ottónak pedig sikerült megnyerni a szakadár-körökben nagy hatalommal bíró Onorato Gaetanit, fondii grófot, ki a pápaságnak Avignonban való székelése alatt a római Campania helytartója volt, s e jövedelmes állását a pápaságnak Rómába való visszahelyezése folytán elvesztvén, örömet járult hozzá, hogy a régi állapotok visszaidéztessenek.

A tárgyalások eredménye az lön, hogy a francia bíbornokok mind eljöttek Fondiba s ott 1378. szeptember 20 án zsínatot tartván, VI. Orbán választását semmisnek nyilvánították s braunschweigi Ottó s a fondii gróf befolyása alatt összeült új conclavében a német származású Róbert genfi bíbornokot választották meg pápául, VII. Kelemen névvel, ki mint ilyen, Francia-

ország, Skócia, Lotharingia, Savoya és Spanyolország által el is ismertetett.

VII. Kelemen s bíbornokai a conclave után fényes kísérettel vonultak be Nápolyba, hol Johanna a Castello dell' Uovo szigetvárat, melyet ez alkalomból egy még mai napig is fennálló hiddal kapcsoltatott össze a várossal, nagy pompával rendezte be pápai székhelyül. Megérkezésekor Johanna férjével s rokonai-val, kik közt Margit, Durazzói Károly neje is volt, nagyszámú főúr kíséretében lábcsőkra jelentkezett az új pápánál, s a várostól elszigetelt Castello dell' Uovo napokon át a legfényesebb ünnepélyek székhelye lőn. Lakomák, lovag- s virágjátékok, költői előadások egymást váltották föl.

Az ünnepi zajba azonban csakhamar, mint a távoli vihar moraja, a népharag dörgő kitörésének disszonanciája vegyült. Maga az a tény, hogy Johanna is a nápolyi születésű VI. Orbán pápától elpártolva, egy idegen nemzetiségű ellenpápa megválasztását elősegítette s ez által a már annyira sanyargatott országot újabb veszélyeknek tévé ki, elég lett volna nemcsak az elégtelenség föllázítására, de Johanna csekély számú híveinek kijózanítására is. De a castell' Uovo ünnepélyek s tivornyázások, melyeknek zaja mint gunyakazaj hatott ki a haragvó nép közé, annyira fokozták az általános izgatottságot, hogy az eleinte csak tömeges tüntetés nyílt lázadássá változott. A fölfegyverzett nép, a VI. Orbán által kinevezett új érsekkel az élén, *Viva Papa Urbano* kiáltásokkal megrohanta a francziák által lakott városrészt s itt, valamint a város többi részeiben óriási pusztításokat vitt véghez.

Ha az ellenpápa tiszteletére adott ünnepélyek a városban tartatnak s azoknak a nép is részesévé válik, mely az ünnepélyeknek s zajos látványosságoknak mindig nagy kedvelője vala, a lázadás tán elkerülhető lett volna. Így azonban csak több napi elkeseredett harcz után sikerült azt elfojtani.

De ezalatt Kelemen ellenpápa jobbnak látta bíbornokai-val együtt Gaetába menekülni, honnét franczia gályákon Avignonba távozott.

Meg kell itt jegyeznem, hogy a castell' Uovo ünnepélyeken Durazzói Margit, Károly neje, is jelen volt, de Kelemen távozta után neszét vevén, hogy férje most már hajlandónak mutatkozott elfogadni VI. Orbán pápa ajánlatát, s már Nápoly felé vette útját, bizonyos ürügy alatt engedélyt kért a királynőtől, hogy gyermekeivel a Velence ellen hadakozó férjét meglátogathassa. Johanna, mitsem sejtván, készséggel megadta a kívánt engedélyt s Margit Rómába utazott, ott várta be férjét.

XII.

Durazzói Károly nápolyi hadjárata.

VI. Orbáu pápa a nápolyi események hírére úgy a szakadár bíbornokokat mint Johannát egyházi átokkal sujtotta, s utóbbi azonkívül a hűbérura iránti hűtlenségeért a nápolyi királyságtól megfosztottnak nyilvánította, egyúttal újból sürgető lépéseket téven Nagy Lajos királynál s Durazzói Károlynál a nápolyi trón elfoglalása végett.

Durazzói Károly, kecsegtetve a fényes kilátások által, végre elszánta magát a hadivállalat elfogadására, és miután neje s gyermekeinek Nápolyból való szerencsés megmeneküléséről tudomást nyert, 1379. nyarán, Nagy Lajos hatalmas támogatása mellett, megindította seregét s ez év őszén már Középolaszországban találjuk őt.

Igen érdekes a diplomáciai jegyzékváltás, melyre Durazzói Károlynak Olaszországon való átvonulása alkalmúl szolgált, nevezetesen Nagy Lajosnak az olasz fejedelmekhez intézett körlevele s a florenczi signoriához Zólyomból 1379. nov. 21-én kelt levele, melyben kijelenti, hogy amint az ez ügyben nála járt florenczi követeknek is elmondá, Itáliába való seregküldésének két célja van. Az első, hogy Velence erejét megtörje (ad extenuandum vires Venetorum hostium nostrorum), a második, hogy VI. Orbán pápának segítségére legyen s a hitszakadásnak véget vessen. Florenczet minden körülmények közt pártfogásáról biztosítja, seregeinek pedig szigorúan meghagyta, hogy a florenczi területen való átvonulásuk alkalmával minden kártételtől tartózkodjanak s Florenczet úgy tekintsék, mint saját hazájukat.¹⁾

A florenczi signoria 1379. decz. 30-ki válaszában ²⁾ mélyen meghatva fejezi ki köszönetét Nagy Lajos szívélyes leveléért. Annyi kegyet, úgymond, csak az Isten képes megjutalmazni. Majd rámutat a veszélyekre, melyek a florenczi lázadóknak Durazzói Károlylyal való esetleges szövetekezése folytán a köz társaságot fenyegetik.

S csakugyan úgy történt, hogy a florenczi signoria ellen föllázadt ghibellinek magyar lobogó alatt csoportosultak Toscana több vidékén, úgy hogy a signoria könyörgő levelet vala kénytelen intézni Nagy Lajoshoz, hogy Durazzói Károlynak Toscanán való átvonulását megakadályozza. Nagy Lajos azonban, bár nem tagadja meg pártfogását a florenczi signoriától, Durazzói Károly seregét már nem téríthet el utjától.

1380. elején Giannotto de Protojudice ghibellin vezér, nagy számú lázadó csapatok élén, a magyar király liliomos lobo-

¹⁾ U. o. III. 323—324.

²⁾ U. o. III. 325—329.

gója alatt, Durazzói Károly helytartójául adván ki magát, Pisát és Sienát vette meg s azokra jelentékeny hadisarczot vetett; majd Florencz felé nyomulva, e város környékén rémítő pusztításokat vitt végbe, de a florenczi sereg által visszaveretve, zsákmányait is kénytelen volt hátrahagyni.¹⁾

Ettőlfogva Florencz egy darabig ellenséges álláspontot foglalt el Durazzói Károly ellenében s a többi olasz városokat, nevezetesen Bolognát és Pistoját is, segítségül hívta.²⁾

Midőn végre Arezzo városa is meghódolt a mind nagyobb tekintélyre vergődött Durazzói Károlynak, a florenczi signoria belátta, hogy csakis Nagy Lajossal s Durazzói Károlylyal való barátságos egyezkedés által leend képes immár megmenteni toscanai uralmát. Ez egyezség, melynek részleteit a Századok 1879-ki évfolyamában ismertettem, 1380. október 7-én meg is kötöttetett.³⁾

Az egyezséget megelőzőleg élénk jegyzékváltás folyt a magyar s florenczi udvarok közt. A florenczi signoria egyik levelében, melyben Nagy Lajost Florencz egyedüli reményének s népe egyedüli menedékének (*unica spes nostri communis et nostri populi refugium singulare*) mondja, előadja a késedelem okait, a miért Durazzói Károlylyal egyezségre nem léphetett s leírja a Károlynak Olaszországba jövele óta történt dolgokat. Midőn Károly Italiába érkezett, a florenczi signoria elrendelte, hogy Nagy Lajoshoz meneszteni szándékolt követei Károly mellett maradjanak, hogy kíséretének annál nagyobb díszet kölcsönözzenek. Csakhamar azonban a ghibellin lázadók is nagy számmal gyülekeztek Károly köré, kivel titkos alkudozásokba bocsátkoztak, mi ellen a florenczi követek kötelelességüknek tartották érelyesen tiltakozni. Időközben Florenczbe érkezett Nagy Lajos követe, Vilmos győri püspök, azon fölszólítással, hogy a signoria pénzzel s haderővel támogassa Károlyt Johanna ellen. Ugyanezt kérte Károly is, szövetségi szerződés kötését ajánlván a signoriának, mit azonban ez el nem fogadhatott, és fölsorolván mindazon jótéteményeket, melyekben őt az anjoui ház részesítette, valamint az általa tett szolgálatokat is, így szól: Már engedjen meg fölséged, az anjou vér ellen mi fegyvert nem foghatunk; legyen az ellenség bárki más, Florencz mindig kész lesz vérént ontani Nagy Lajosért. Ezeket mondotta a signoria Durazzói Károly követének is, kik e kijelentését rossz néven vették s a fölajánlott 15,000 arany forint pénzsegélyt is a florenczi száműzöttek jelenlétében visszautasították, kijelentvén, hogy 60,000 forintnál

¹⁾ U. o. III. 333—335.

²⁾ U. o. III. 341—343.

³⁾ U. o. III. 259.

kevesebbet el nem fogadhatnak. Durazzói Károly most már Arezzót is elfoglalta s hadaival Florencz ellen indult.¹⁾

A florenczi signoria egyidejűleg Durazzói Károly vezéreihhez, Spinola Boldizsárhoz és János macsói bánhoz is intézett leveleket, erélyesen tiltakozván a florenczi terület megszállása ellen; majd védmenetet küld Vilmos győri püspöknek, hogy az egyezségi tárgyalások megindítása végett az Arno völgyében létező San Giovanni várába jöhessen, hol a fennérített egyezség meg is kötöttetett.²⁾

Durazzói Károly már ez egyezséget megelőzőleg. 1380. június 1-én, nagy ünnepélyességgel lőn megkoronázva Rómában nápolyi s jeruzsálemi királylyá.

XIII.

Johanna végerőködései s halála.

Johanna mindinkább közeledni látván a veszélyt, kétségbeesetten keresett segélyt mindenfelé. Megkereste leveleivel az olasz fejedelmeket, s ezek közt első helyen a florenczi signoriát is. De minden fáradozása dugába dőlt, mert senki sem merészelte magát kitenni a hatalmas magyar király haragjának.

A florenczi signoria 1380. szept. 13-án Johannához intézett levelében mély sajnálatát fejezván ki, hogy azon hálánál fogva, melylyel úgy neki, mint Nagy Lajosnak tartozik, egymás ellenében segítséget nem nyújthat, melegen ajánlja a kibékülést s késznek nyilatkozik e végből minden befolyását latba vetni, hogy az áldatlan testvérharcznak vége vessék.³⁾

A florenczi signoriával való egyesség létrejötte után mi sem gátolta többé Durazzói Károlyt további előnyomulásában.

Az egyházi államokon keresztül hatolva s Rómában új zsoldosokkal erősödve, Károly csakhamar átlépte a nápolyi határt, s itt környezete azon arányban növekedett, a mint közelebb ért Nápolyhoz. Braunschweigi Ottó hirtelen összeszedett seregével megindult ugyan ellene San Germanóig, de látván, hogy Károly hatalmas seregével nem bír szembeszállani, sietve hátrált Arienzóig, hol az első összeütközés történt, s honnét Ottó szétvert serege rendetlen futásban menekült Nápolyig.

Durazzói Károly közeledésének hírére a nápolyi nép föllázadt Johanna ellen, ki kénytelen volt a *Castel nuovo*-ba menekülni; Braunschweigi Ottó pedig, belátván az ellenállás teljes czéltalanságát, csekély seregével Marigliano felé menekült, s ezalatt megnyitvatván a nép által a város kapui, Károly fényes

¹⁾ U. o. III. 348—352.

²⁾ U. o. III. 355—359.

³⁾ U. o. III. 334—347.

diadallal tartá bevonulását Nápolyba, Johanna pedig egy hónapi ostromzár után, miután a segítségére sietett férje is, Károly által megveretve, fogságba ejtetett, megadta magát.

Károly, a nápolyi történészek egyhangú állítása szerint, a legnagyobb tisztelettel viseltetett a fogoly királynő iránt, miután határozott ígérteét vette, hogy le fog mondani javára a koronáról, mit azonban később tenni vonakodott, sőt Károly ellen Nápolyba érkezett provencei híveivel s az általa csak nemrég fiává fogadott Lajos francia herczeggel összeesküvést is forralt, mit megtudván Károly, Johannát a Basilicatában levő Muro várába záratta s ott csakhamar, állítólag a magyar király parancsára, ki is végeztette 1382. május 22-én.

Johanna ekkor 55 éves volt. Tetemei a nápolyi Santa Chiara templomban diszes, de csipős sírjával ellátott sírboltban őriztetnek.¹⁾

Johannát az újabbkori, különösen a mult századbéli nápolyi történészek nem itélik el sem Endre meggyilkoltatása, sem az országlása alatt elharapódzott erkölcstelenség és rendetlenségek miatt, sőt a művészetek s széptudományok iránti élénk érdeklődésénél fogva, dicshymnusokat zengenek fölötte; az egykorú krónikások nagyobb része, azonban, különösen Gravina, kemény ítéletet mond fölötte, s ez ítélet a néphagyományban mai napig is fentartotta magát. A hiteles oklevelek s a legbiztosabb kútfők alapján összeállított jelen életrajz pedig kellő világításba helyezi Nápolyi Johanna ledér s könnyelmű jellemét.

A mi kivégeztetését illeti, igazat kell adnunk részben az olasz történészeknek. kik e miatt rút hálátlansággal vádolják Durazzói Károlyt, kit Johanna mint saját gyermekét neveltetett, s kit folytonosan jótéteményeivel halmoza el. De bár kétséget nem szenved, hogy Durazzói Károly jellemének főalapvonását a szívtelenség képezé, mit később legnagyobb jóltevőjének: Nagy Lajosnak özvegye s leánya iránti galád magaviselete által is eléggé bebizonyított, mindazonáltal Johanna kivégeztetésében. a politikai okokon kívül, annak ugyanis az ellenpápával való összejátszása s a nápolyi trónörökösi jognak Lajos francia herczegre való átruházása — Durazzói Károlyra a bosszú érzete is nagy hatással volt, atyjának Lajosnak a börtönben történt megmérgeztetése miatt.

¹⁾ Inclyta Parthenopes jacet hic Regina Johanna
Prima, prius felix, mox miseranda nimis.
Quam Carolo genitam multavit Carolus alter,
Qua morte illa visura sustulit ante suum.
MCCCLXXXII. XXII. Maii.